

vaatimia ristiriitaisia aistillisia kokemuksia ”haloiksi runoilijan uuniin”. Antiikin hahmot Tsvetajevan poetiikassa kuvittavatkin ensisijaisesti runoilijan tehtävää ja ovat määritelmän mukaisesti traagisia.

Kuten Ruudun taitava tutkimus toteaa, myyttien hahmot olivat Tsvetajeville yhtä lailla taiteen ja elämän rakennusaineita ja tapoja ymmärtää omaa ominaislaatuuaan, paikkaansa ja tehtävänsä julmana aikana.

Elina Kahla

”Separatismi ja islamismi” purkaa myyttiä balkanisoituvasta Euraasiasta

Jokinen, Christian & Kullberg, Anssi: *Separatismi ja islamismi – Kansallismieliset ja islamistiset liikkeet Euraasian konflikteissa*. Jyväskylä: Kustannus Oy Suomen Mies, 2006.

Turun yliopiston tutkijat Anssi Kullberg ja Christian Jokinen ovat suorittaneet merkittävän kulttuurityön, kun he yksien kansien välissä seikkaperäisesti esittelevät suomalaiselle lukijalle joukon nykypäivän maailman polttavimpia aseellisia konflikteja taustoineen Kosovosta Kaukasukselle, Afganistanista Thaimaan viidakoihin ja Sudanin aavikoille. Huomionarvoista on, että kirja pohjautuu Puolustusministeriön alaisen tutkimusrahaston rahoittamaan tutkimukseen.

Kumpikin tutkija on tehnyt irtioton tutkijankammiostaan ja matkustanut tutkimilleen alueille perehtyen näin konfliktien taustoihin ja avainpelaajiin henkilökohtaisesti. Tutkijat ovat toimineet lehtimiehinä, mikä on antanut kummallekin sulavan kirjoitustyylin. Heidän kirjansa *Separatismi ja islamismi* ei kuitenkaan ole journalistinen matkakirja sen enempiä kuin teoreettinen johdatus Euraasian ideologioiden historiaan ja geopolitiikkaan, vaan laajalle lukijakunnalle käyttökelpoinen empiirirationalistinen käsikirja Euraasian konfliktien tutkimukseen.

Nykyään diplomaattina toimivan Kullbergin ja Afganistanissa

ISAF:n poliittisen neuvonantajan tehtävissä olleen Jokisen käsialaa on 460 sivua ja 1500 lähdeviitettä sisältävä kirja konflikteihin, joille yhteistä on se, että ne sijaitsevat islamilaisessa maailmassa, mutta sen arabiankielisen ydinalueen ulkopuolella suurien kulttuuripiirien kohtaamispinnoilla. Konfliktialueita yhdistävänä piirteenä on se, että islaminuskoinen väestö taistelee niillä hiljattain maahan tunkeutunutta ulkomaalaista miehittäjää vastaan tai pyrkii irtautumaan jostain sortavaksi koetusta laajemmasta valtiokokonaisuudesta – islamilaisesta tai toisuskoisesta – kohti itsenäisyyttä tai itsehallintoa. Kirjasta ensimmäinen viidennes koskee separatismia, islamismia ja radikaalin jihadismin teoriaa, loput sivut käsittelevätkin sitten itse esimerkkitapauksia, jotka ovat Kosovo, Krim, Pohjois-Kaukasia, Afganistan, Pakistan, Kashmir, Indonesia, Malesia, Thaimaa ja Sudan.

Esimerkkitapauksista Kosovon ja Pohjois-Kaukasian tapahtumat lienevät suomalaiselle lukijalle tutuimpia: onhan Kosovossa satoja suomalaisia rauhanturvaajia ja presidentti Ahtisaari johtaa Kosovon statusneuvotteluita, jotka ovat olleet taajaan uutisotikoissa. Pohjois-Kaukasialla osapuolena on taas naapurimaa Venäjä, jonka usein unohdettu sota Kaukasuksella on kestänyt jo vuosikymmenen.

Kirjoittajat osoittavat kummassakin esimerkkitapauksessa, miten mielivaltaisesti tai poliittisesti tarkoituksenmukaisesti kansallisen itsemääräämisoikeuden periaatetta on tulkittu keinoitekoisesti luomalla tai väkisin kieltämällä kansallisuuksia. Koko kirjan läpi kantavana teemana toimii se, että jokaisella konfliktilla on oma erityisluonteensa, ja että yleensä separatistiliikkeet muslimialueilla, aivan kuten missä tahansa muuallakin, ovat kiinnostuneet vain omien elämäntapojensa sekä perinteidensä suojelemisesta. Ne ovat näin ollen liikkeellä varsin konservatiivisilla ja paikallisilla agendoilla vastakohtana al-Qaidan kaltaisten äärimmäisyys- ja terrorijärjestöjen todellisuuspakoisille haaveille islamistisesta maailmanvallasta. Niinpä Kosovon muslimit ovat kiinnostuneita vain Kosovosta ja sen itsenäistymisestä, eivät esimerkiksi Palestiinasta. Toisaalta kansainvälisen huomion puute ja jatkuva väkivaltainen repressio on johtanut Tšetšeniassa päinvastaiseen kehityskulkuun, jossa paikallisena nationalistisena itsenäisyystaisteluna alkanut kamppailu Venäjää vastaan on radikalisoitunut osan tšetšeenivastarinnasta jihadistiseksi terrorismiksi, joka on irrottautunut alkuperäisestä itsenäisyystavoitteesta.

Kirjoittajat koettavat vakuuttaa lukijalle, että juuri esimerkiksi käsillä oleva Kosovon itsenäistymisprosessi on toteuttamiskelpoinen yksittäistapaus, joka ei aloita federatiiviset valtiot hajalle repivää vaarallista ketjureaktiota, Euraasian ”balkanisoitumista”, muuttumista epävakaaksi koekelmaksi elinkelvottomia kansallisia pikkuvaltioita. Jokainen voi kirjoittajien yltäkylläisesti tarjoaman faktatiedon valossa muodostaa oman mielipiteensä tämän väitteen ansioista. Kirjoittajien vuosien kenttäkokemus ja perinpohjainen perehtyminen paistavat työstä kuitenkin läpi ja

monissa kohdin he pystyvätkin onnistuneesti vakuuttamaan lukijan teesistään.

Kullbergin ja Jokisen tutkimuksen toinen johtojatous on se, että myös meidän tulisi tietää ympäröivistä konflikteista huomattavasti enemmän ja suhtautua niihin tasapuolisen analyttisesti. Tutkijat osoittavat monessa kohdassa, miten suuret uutistoimistot ovat langenneet yleistyksien sudenkuoppiin. Tästä seurauksena meillä on epämääräinen ”käsitys” asioista, jonka pohjana eivät ole aina tosiasiat vaan irralliset mielikuvat. Kullbergin ja Jokisen kirja toimiikin oivana käsikirjana jokapäiväisten sotautuisten selittäjänä.

Toisaalta kirjan haittapuoliin kuuluu paradoksaalista kyllä lukijan päälle vyöryttämä faktatulva henkilöiden, paikkakuntien, miltei tuntemattomien etnisten ryhmien ja taistelujärjestöjen muodossa. Kirjassa on myös jonkin verran toistoa, joka häirintee asiaan ennalta perehtynyttä, mutta on hyväksi itselleen uudesta alueesta lukevalle. Lisäksi esimerkkitapausten loppuissa olevien yhteenvetojen turvin tutkijoiden argumentoima ajatuksen punainen viiva kuitenkin pysyy lukijan hypypysissä. Kirjan suurin puute on henkilö- ja asiasanahakemiston uupuminen. Tämä on erityisen harmillista, koska kirja toimisi muuten hyvänä hakuteoksena.

Tästä huolimatta kirja lukeutu niihin harvoihin akateemisiin kirjoihin, jonka kerran aloitettuaan ei halua päästää käsistään. Toisaalta kirjan esittämät esimerkkitapaukset on käsitelty niin, että niistä jokaista voi lukea erillisenä esimerkkimaan histori-ana. Kirja toimiikin syvälle menevän tutkimuksen ohella hyvänä yleissivistävänä pohjalukemisena vaikka Thaimaahan matkustavalle. Kirjan kieli on selkeää ja helpopolkuista. Lopputulos on tasapainoinen ja tyylikäs kirja, jonka toivoisi löytävän laajan lukijakunnan myös akateemisen maailman ulkopuolella.

Matti Kauppinen

a j a n k o h t a i s t a

Muistista monitieteisesti Tartossa

Memory from Transdisciplinary Perspectives: Agency, Practices, and Mediations

Mitä yhteistä on sosiologian, folkloristiikan, antropologian, kirjallisuuden, historian, politiikan, kulttuurin, median, etnologian, taiteiden, kielitieteen ja semiotiikan tutkijoilla? Kiinnostus muistin tutkimiseen. Tämä selvisi Tarton yliopistossa 11.–14. tammikuuta järjestetyssä kansainvälisessä konferenssissa, jossa käsiteltiin paitsi muistamiseen ja unohtamiseen liittyviä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja historiallisia ilmiöitä, myös alan kasvavaan tutkimuskenttään liittyviä ongelmakohtia ja mahdollisuuksia. Konferenssin järjesti Tarton yliopiston *Research Centre of Culture and Communication* (RCCC) ja neljän päivän aikana kuultiin kuusi kutsuttua esitelmää

sekä yli kahdeksankymmentä esitelmää rinnakkaisessioissa.

Viro ja Tartto olivat oivallinen kohtauspaikka muistamisen tutkijoille: virolaiset elävät keskellä historian uudelleenkirjoittamista ja menneisyyden uudelleen arviointia. Itäisen ja Keski-Euroopan lähimenneisyys oli yksi keskeisistä teemoista, joka näkyi esitelmien otsikoissa. Baltian maiden, Puolan, Tshekin, Unkarin, Saksan, Balkanin ja Venäjän sosialismin jälkeinen yhteiskunnallinen ja kulttuurinen identiteettien uudelleenrakentaminen oli tärkeä aihe – kuten myös toisen maailmansodan juutalaisvainoihin, uhreihin ja etnisyyteen liittyvät poliittiset ja moraaliset kysymykset. Konferenssissa kuultiin monipuolisesti teoreettisia näkemyksiä kollektiivisen muistin tutkimisesta puolesta ja vastaan sekä analyyseja muistin material-

soitumisesta eri välineissä: elokuvassa, musiikissa, kuvataiteessa, kirjallisuudessa, digitaalisessa mediassa, valokuvissa, käsitöissä, museoissa, ruokaperinteessä.

Ensimmäisenä päivänä esiintynyt *keynote* -puhujana antropologi David Berliner lähestyi muistin ja muistamisen käsitteitä kriittisesti. Hän esitti miten monenlaisiin yhteyksiin muistin käsite nykyisessä sosiologisessa ja antropologisessa tutkimuksessa liitetään ja kysyi, onko kysymys pikemminkin seksikkästä iskusanasta, joka liitetään ilmiöön kuin ilmiöön, kuin aidosti uudesta tutkimusalasta. Hän kritisoi myös itseään muistin käsitteen viljelystä silloin, kun kulttuuriantropologiassa kyse on tiedon ja kulttuuriperinnön välittämisestä sukupolvelta toiselle. Berliner ei kuitenkaan esittänyt omaa ratkaisuaan siihen, mihin muistin käsitteen sitten voi liittää ja mitä sillä voi tehdä.

Tiina Kirssin *key note* -esitelmä ”*Trauma, Memory and Nation*